

פרשת השבוע על פי ה"שם משמאל"

פרשת ויגש - ג' אדר א' תש"ל

3 ישראל הות תבת לאתרהא בההוא זמנא דגור עלה, והשתא בגלותא דא בתראה לאו הכי דהא היא לא תיתוב הכי כזמנין אחרנין, והאי קרא אוכח דכתיב נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל נפלה לא אוסיף לאקימה לא כתיב, מתל למלכא וכי עד אנא איזיל עם כל בני היכלי ואתבע עלה, ע"כ ולכאורה משמע דהגאולה העתידה לא יעוררה ישראל כלל, והרי הכתוב אומר (ישעי' א') ציון במשפט תפדה ושבי' בצדקה, אך יש לומר דכל זמן דכנסת ישראל שכיבת לעפרא אין בה כח לעורר כלל מלמטה לא למעלה וכמ"ש הוזה"ק, אך בראשונה יבוא משיח בן יוסף וימשיך אור גדול רם ונשא וגבה מאד מלמעלה למטה וכמ"ש הוזה"ק אנא איזיל עם כל בני היכלי ואתבע עלה, ולזה צריך דוקא משיח בן יוסף, כי לזה יש ליוסף תוספת מעלה כנ"ל, ואח"כ כשתקום מעפרא ותשוב רוחה עלי' או תהי' ההתעוררות ממטה למעלה וציון במשפט תפדה ושבי' וגו', ולזה צריך דוקא משיח בן דוד, שלזה יש ליהודה תוספת מעלה כנ"ל: ודוגמא זו מצינו בכל ש"ק, כי ידוע שיוסף הוא שבת, כבוה"ק שחושב והולך שבעה מוספין לשבעה צדיקים ומוסף שבת ליוסף, וכמו מדתו של יוסף שהמשיך מלמעלה למטה, כן בהכנסת ש"ק כולהו מתעטרין בנשמתין חדתין שהוא מלמעלה למטה, ואח"כ בכח זה ישראל מעוררין ממטה למעלה בתפילה וקידוש וסעודה, וזה שאנו אומרים 30 בזמירות ועל חדא תרתי גהורא לה ימטי: ולפי הדברים האלה יבנו דברי המדרש הנצבים פתח דברינו, דהנה ידוע שכל אלה הענינים שבין השבטים היו הכל פועל דמיוני על הגאולה העתידה כבמדרשים, ובשביל זה אנו מפטירין ביהוקאל (ל"ו) וקרב אותם אחד אל אחד לך לעץ אחד והיו לאחדים בידך וגו', וזוהי מדתו של יוסף נקראת באר עמוקה מלאה צוננין ויפין, דהיינו עומק רום עמוק עמוק מי ימצאנה, ויהודה קשר חבל 40 בחבל נימא בנימא משיחה במשיחה עד שנתגלה מדתו ונמשך ממעלה למטה, וזהו ענין משיח בן יוסף כנ"ל, ויוקים לה מעפרא, ואח"כ יבוא משיח ב"ד בב"א:

2 - 1 - 2

2 ונראה דמדות שני צדיקים אלו יש לכל אחת מעלה מיוחדת, דמדת יוסף שהי' הכל בהצנע והסתור וכל שהוא בהצנע יש לו כח גדול בעולם העליון הנסתר, ועיין בהקדמה לספר אור חדש למהר"ל, וע"כ איתא במד"ר (פ' צ"ט) שיוסף הוא כנגד עשו שהרע שלו הוא במצפון, וחזיר סימן טומאה שלו בהצנע ופושט טלפיו ומראה שהוא טהור, ע"כ כחו גדול כ"כ, ובפרקי דר"א דרכן של הרשעים לחשוב את הסוד בלבם ואין אומרים בפיהם ויאמר עשו בלבו ויאמר המן בלבו, כי כל דבר שהוא במצפון הן לטוב הן לרע כחו גדול ביותר, ומדת יהודה יש לה מעלה מיוחדת באשר הקדושה שבו נראית גם בחיצוניות יש בו כח להגביה לשמים גם את הבחי' הנגלית, היינו להגביה גם עוה"ז הנגלה לעשותו קדוש ודבוק בעולם העליון, הכלל, כדי להמשיך מלמעלה למטה יש למדתו של יוסף תוספת מעלה, ואילו להגביה את העולם משפל מצבן יש למדתו של יהודה תוספת מעלה, והנה ידועה מדתו של יוסף שהוא צדיק יסוד עולם והוא המושך כל שפע קודש ממעלה למטה, ע"כ אחו צדיק ידרכו ההסתר וההצנע, כי למדתו זו יש למצפון תוספת מעלה, ומדתו של יהודה היא המלוכה, מרכבה למלכות שמים, והיא השתוקקות ממטה למעלה בשירות ותשבחות, כידוע מענינו של דוד המע"ה, ע"כ אחו צדיק זה דרכו בהתגלות, כי למדה זאת יש להתגלות מעלה יתרה כנ"ל: 3 ובוה"ק יש לפרש ענין שני המשיחים משיח בן יוסף ומשיח בן דוד שצריכין לשניהם, דהנה בוה"ק (ח"ג ו') בפסוק נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל, תא חזי ככולהו גלוותא דגלו ישראל לכולהו שוי זמנא וקצא ובכולהו הוו ישראל תייבין לקב"ה ובתולת 40

ה' - א - 1

דיבוק פנימי, כי הסיר המסך המבדיל בין ישראל לאביהן שבשמים כל איש ואיש לפי דרגא דילי, וכעין שאיתא במד"ר משל למלך שהי' יושב בטרקלין ווילון מתוח לפניו וכשהוא רוצה לדבר עם אוהבו הוא מקפל את הוילון, ובשבת כל ישראל נעשים בבחי' אוהב כמ"ש בתדב"א ימים יוצרן ולא אחד בהם זה יום השבת לישראל וכי' ונח בשביעי מתרצה עם בניו ועם ב"ב, וכן הוא עד רום המעלות שהקב"ה מתרצה עם בנו בכורו ישראל ומקפל הוילון ומתודע בלב ישראל, וכבוה"ק (ח"א ק"ג) נודע בשערים בעלה כל חד כפי מה דמשער בלבי, מעין התודע יוסף אל אחיו, אומרים בצאתכם לשלום למלאכים הנעשים ממעשי המצוות, שבוה הענין אין להם מקום, וכל ענינם רק להוביל את האדם ולשמרהו עד הגיעו למעלה זו, כמ"ש (תהלים צ"א) כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בדרך, בדרך דווקא, ואח"כ ה' ישמור צאתך ובואך, ה' בעצמו:

שנת תרע"ב

1 במד"ר (פ' צ"ג) כתיב מים עמוקים עצה בלב איש וגו', לבאר עמוקה מלאה צונן והיו מימי צוננין ויפין ולא היתה ברי' יכולה לשתות הימנה, בא אחד וקשר חבל בחבל ונימה בנימה משיחה במשיחה ודלה הימנה ושתה, התחילו הכל דולין הימנה ושותין, כך לא זו יהודה משיב ליוסף דבר על דבר עד שעמד על לבו, ע"כ: 2 נראה דהנה בש"ס סוטה (י'): יוסף שקידש שם שמים בסתר זכה והוסיפו לו אות אחת משמו של הקב"ה, יהודה שקידש ש"ש בפרהסיא לפיכך נקרא כולו על שמו של הקב"ה, ויש להבין בשלמא יוסף נתוספה לו האות אחר שקידש ש"ש שמעיקרא הי' נקרא יוסף ואח"כ הוסיף, אבל יהודה הרי נקרא כך מעולם, ומהו נראה שהש"ס מדבר ממהותם, שזה מהותו היתה לקדש ש"ש בסתר וזה בפרהסיא, ובוה ניחא מה דבש"ס סוטה (שם) איתא דהא דקידש ש"ש בפרהסיא היינו דהודה ואמר צדקה ממני, ושם (ל"ו): היינו דקפץ תחילה לתוך הים, וכבר תמהו ע"ז המפדשים, ולפי דברינו שהש"ס מדבר ממהותם לא קשיא כלל, דהא והא איתא, ושניהם עדים על מהותו, והיינו דיוסף מדתו להיות הכל בהסתר והצנע ולא הראה את גדול צדקתו לחוץ כמ"ש ויהו יוסף יפה תואר ויפה מראה ופירש"י מסלטל בשעריו, ובוה"ק ותתפששו בבגדו משמע שהקפיד על מלבושיו שיהיו נאים ולא הי' נראה לחוץ מה שבלבו 3 צדיק יסוד עולם, וע"כ הזמין לידו קידוש ש"ש נמי בסתר, ויהודה הכל היו רואין את צדקתו והי' בחיצוניות ג"כ צדיק תמים וכמ"ש יהודה אתה יודוך אחיך ע"ד פירש רש"י ז"ל, על כן נודמן לו קידוש שם שמים נמי בפרהסיא:

2 - 2 - 2

4 ולא עמד איש אתו בהתודע יוסף אל אחיו, מכאן רמו וסמך למה שאנו אומרים בצאתכם לשלום קודם קידוש, ונראה דהנה בכל מצוה נברא ממנה מלאך, ולמלאכים שנבראו מכל המצוות שבששת ימי המעשה להם אנו אומרים בואכם לשלום, שכמו שיש עלי' לכל המצוות שעשה בששת ימי המעשה כן יש עלי' למלאכים שנבראו מהן, וכבר אמרנו כמה פעמים בשם חובת הלבבות דמעשה המצוה נוהלין עוה"ב שהוא עולם המצפון, ובדאי המלאכים שנבראו מן המצוות הם נמי ע"ז האופן שממעשי המצוות נבראים מלאכים המשמשים את האדם בעודו בעוה"ז ומשמרים אותו מכל רע, וממצפון המצוות נבראים מלאכים המשמשים לעוה"ב, והנה שבת הוא מעין עוה"ב, והוא דיבוק נפש ישראל בפנימיות, וע"כ שבת אין בו מצוה עשה בעש"י רק שביתה ממלאכה, וע"כ המצוה היא עונג שהוא בפנימיות ולא שמחה שהיא בהתגלות, וע"כ קודם הקידוש והסעודה שהוא

שנת תרע"א

במד"ר (פ' צ"ג) אוי לנו מיום הדין אוי לנו מיום התוכחה. להבין כפל הלשון. גם הקושיא המפורסמת הלא עוד לא הזכיר להם יוסף את המכירה ומהו הלשון שלא היו יכולין אחיו לעמוד. בתוכחתו. ונראה דהנה לשון הפסוק אני יוסף אחיכם ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו. והיינו כי בראותם מאור פניו או נבהלו בעצמם מפני הברכה בראותם עתה העיוות אשר עשו. ובכן אף שלא אמר להם מאומה. אעפ"כ כאשר הראה אותם מה שעשו. התביישו בעצמם. וכן הוא לעוה"ב. כשמראין לו לאדם מה הוא ועד כמה גדולה גשמתו ומה שקלקל אותה בעוה"ז. או הלא יבוש ופניו יחורו. וזהו לשון תוכחה שמראין לו גדלותו שהי' וקלקל. ובזה מובן היטב לשון המד"ר לכשיבוא הקב"ה ויוכיח כל אחד ואחד לפי מה שהוא. והבן היטב. באמת אם הי' אדם יודע ומכיר ערכו. היינו לא שהוא בשר ודם רק גדולת מעלתו ונשמתו. שוב לא הי' חוטא בנפשו:

שנת תרע"ד

המלאך יוסף הצדיק

(מלאך צדיק)

ולפי"ן מובן אשר הכסף והזהב של יעקב לא הי' צריך לבוא מקודם ליד מצרים. עכ"ל. לפי"ן יש לומר דבכוונה עשה יוסף שלא הלך הכסף ישר לאוצרות פרעה אלא תחילה באו תחת ידו. וכן ברוחניות היו באים כל הרצונות וההשתוקקות הגשמיים והחומריים אליו והוא זככם ודקדקם מקודם עד שלא היו כ"כ מגושמים. כדי שתהי' אח"כ ביכולת ישראל ללקחם לקדושה. כי באם לא נעשו מקודם מוככים ביד יוסף לא הי' בכח ישראל להפכם מבירא עמיקתא טינופא דכסופא דהאי עלמא לאיגרא רמא היינו רצונות והשתוקקות תורת ועבודת ה'. אדרבה הי' חשש שלא ימשכו את רצון ישראל למה שהם בגשמיות:

וילקט יוסף את כל הכסף וגו' ויבא יוסף את הכסף ביתה פרעה. משמע שמקודם נתקבץ הכסף ביד יוסף. ואח"כ כשקיבץ את הכל הביא את כל הכסף יחד לבית פרעה. ויש להבין למה הי' לו הטורח הזה ולא נמסר כסף המכר של כל יום ויום לאוצר המלך כפי המנהג. ונראה לפרש עפ"י מה שהגיד כ"ק אבי אדומ"ר וזללה"ה בטעם החזרת כסף איש בפי אמתחתו בפעם הראשונה ובשניה. כי כל כסף וזהב שבעולם יוסף לקטו והביאו למצרים וכשיצאו ישראל ממצרים לקחוהו עמם. וברוחניות היו כל ההשתוקקות שבעולם ומכונה בשם כסף וזהב וישראל לקחו כל אלה להשתוקקות הקדושה וקבלת התורה וזהו הרכוש הגדול באמת. והכסף והזהב הגשמי הי' רק לבוש לזה.

1 ה"פ 105 ה"פ

שנת תרע"ה

ויפול על צוארי בנימין אחיו ויבך. וברשי" על שני מקדשות שעתידין להיות בחלקו של בנימין וסופן ליחרב. ויש להבין מה ענינו לכאן. ולמה דוקא בשעה זו הזכיר החורבנות ולא בפעם אחרת. וכבר דברנו מזה. וי"ל דהנה התודעות יוסף והשבטים היתה לפועל דמיוני על לעתיד קיבוץ גלויות וכבמדרש. והנה כבר אמרנו ההפ"ש בין הרואה בנבואה להרואה את הנ"ל באמתו. שהרואה בחכמתו רואה את סוף הדבר שנוגד אחרית כל המעשים. ולא את כל פרטי הסיבות והגלגולים שבינתיים. אבל הרואה בעין הנבואה הוא רואה את תהלוכות הסיבות והגלגולים עד הגיעה עינו לראות אחרית דבר. וכמו הצופה בעין הגשמית למרחוק מיל וכדומה שהוא רואה עם הרוחק גם כל הדברים שנמצאים בינתיים. מהכא להחם:

ובזה פירשנו הענין שביעקב שביקש לגלות את הקץ ונסתלקה הימנו שכינה. ובוזוה"ק (ר"ל ד'): כביכול יתב עציבו ב"י ואסתלק. ופירשנו דיעקב כשבא להסתכל בעין הנבואה עד אחרית הימים ראה בהכרח כל המאורעות שבינתיים. ובאשר הי' רחמן שבאבות לא הי' יכול לסבול לראות בצערן של ישראל ובצרותיהם העצומות בינתיים ונתעצב. ומחמת זה עצמו נסתלקה הימנו שכינה שהרי אין השכינה שורה מתוך עצבות:

ומעין זה הי' ביוסף שבהתודעותו אליהם והשכיל שזהו פועל דמיוני על לעתיד הסתכל בעין הנבואה על מה שהתודעות רומזת. ובהכרח ראה את אשר נעשה בינתיים וראה את שני החורבנות. ונפל על צוארי בנימין אחיו ויבך מחמת רוב התפעלות ורגש הנפש. ובאמת גם זה הי' לפועל דמיוני כבמדרש. כשם שלא פייס יוסף את אחיו אלא בכ"י כך הקב"ה אינו גואל את ישראל אלא מתוך בכ"י שנאמר בכ"י יבואו וכתחוננים אובילים. אכ"ר בכ"י:

שנת תרע"ו

איתא בפסיקתא שיוסף לא רצה להתיחד עם אביו במצרים פן ישאל אותו איך היתה הסיבה שנמכר למצרים ויצטרך לגלות לו שאחיו מכרוהו. ויש להבין דאם הי' יעקב"א רוצה לידע ממנו למה לא קרא אותו לחדר מיוחד לשאלהו. ונראה דהא דיוסף לא שלח להודיעו כל כ"כ שנים שפירש ממנו הי' מטעם שאם הקב"ה אינו מגלה לו אני אגלה לו. כבמאמר הקודם. ונראה לומר שזה הי' תיקון ליוסף שפגם בברית הלשון בהוצאת דבה על אחיו. ע"כ עשה תשובת המשקל ועצר את דיבורו שלא לדבר אלא דיבור הכרחי שיודע בירור שיש בו רצון הש"י. והנה הא דאמרינן בהגדה וירד מצרימה אנוס עפ"י הדיבור הגיד כ"ק אבי אדומ"ר וזללה"ה עפ"י דברי המדרש (פ' צ"א) מעולם לא אמר יעקב אבינו דבר של בטלה אלא זה שאמר למה הרעותם לי להגיד לאיש העוד לכם את. והיינו כי לפי קדושת יעקב שהי' היפוך לגמרי ממצרים ולא ראה טפת קרי מימיו לא הי' אפשר שתשלוט בו הגלות. אך הי' אינה לידו שידבר דיבור של בטלה וברית המעורר והלשון מכוונים. בזה הי' לו מקום לירד לגלות. וזהו אנוס עפ"י הדיבור. היינו דיבור של עצמו שהוציאו לבטלה. ודפח"ת. ובאמת יש לומר גם ביוסף כן. דהא שהוציא דיבה על אחיו לא ממנו הי' אלא שהש"י אינה לידו כדי שתשלוט בו הגלות. אך מ"מ חזר ותיקן במה שהי' עצור במלין כנ"ל. וזה עצמו יש לומר ביעקב שאחרי בואו למצרים חזר ותיקן פגם הדיבור שהוציא לבטלה והי' עצור במלין שלא לדבר כי אם דיבור של קדושה שהש"י רוצה בו. וכדרך הנ"ל. ע"כ לא שאל מעולם את יוסף. אבל יוסף שלא ידע מדיבורו של יעקב לבטלה. ממילא נמי לא ידע את הגדר שגדר לתשובת המשקל. ע"כ הי' מתירא פן ישאלנו והי' מסבב סיבות שלא יהי' עמו בחזר מיוחד: